

PREHISTORIE IN BOXTEL

Dik Bol (auteur)

Hans de Visser (tweede lezer)

mei 2016

Samenvatting

Deze basistekst is gekoppeld aan de canon van Boxtel. In deze basistekst wordt het vroegste deel van de menselijke geschiedenis behandeld. Per periode wordt beschreven welke sporen van menselijke aanwezigheid in Boxtel zijn gevonden. In de prehistorie bestond er nog geen gemeenschap met de naam 'Boxtel'. Het woord Boxtel werd nog niet gebruikt en niemand kon schrijven. De verschillende tijdsperiodes en hun kenmerken worden – chronologisch - op een rijtje gezet. Van elke periode worden voorwerpen uit de Boxtelse bodem beschreven. In de collectie van het MUBO-museum bevinden zich geen voorwerpen uit de prehistorie. De collectie van dit museum bestaat uit voorwerpen vanaf de Romeinse tijd tot Heden.

Wanneer was die Prehistorie

De “prehistorie” is het deel van onze geschiedenis waarin er nog geen geschreven bronnen gemaakt zijn. De prehistorie in onze omgeving eindigt in het jaar 50 voor Christus (afgekort: v Chr.). In dat jaar zet voor het eerst iemand iets op schrift over de situatie in Nederland.¹ Het oudste document uit onze streek dat tot nu toe bewaard wordt, stamt uit het jaar 690 na Christus². Alles wat we weten over de periode vóór dit jaar, komt niet uit geschreven bronnen maar vinden we in onze bodem. Beroepsarcheologen maar ook veel vrijwilligers hebben al veel ontdekt over de prehistorie in onze gemeente.

Archeologen hanteren meestal de volgende indeling van de tijdsperiodes:

Moderne tijd	1500 n Chr. – Heden
Middeleeuwen	50 n Chr. – 1500 n Chr.
Romeinse tijd	12 v Chr. – 450 n Chr.
IJzertijd	800 v Chr. – 12 v Chr.
Bronstijd	2.000 v Chr. – 800 v Chr.
Jonge Steentijd	5.000 v Chr. – 2.000 v Chr.
Midden Steentijd	10.000 v Chr. – 5.000 v Chr.
Oude steentijd	2.500.000 v Chr. – 10.000 v Chr.

De afbakening van de perioden is vaak niet op een paar honderd of duizend jaar nauwkeurig te geven. Archeologen en geschiedkundigen gebruiken bijvoorbeeld de introductie van bronzen gereedschap als markering voor het begin van de bronstijd. In Drenthe zijn al vele bronzen

¹ De Romeinse veldheer Julius Caesar schreef zijn “De Bello Gallico”. Boxtel of de Meijerij worden hierin niet duidelijk vermeld. Die namen bestonden toen ook nog niet. Over Texandria schrijft hij erg weinig, dat was wel de streek waarin wij nu wonen.

² Oorkondenboek van Noord-Brabant doro HPH Camps.

voorwerpen uit 3.000 jaar voor Christus gevonden.³ Maar in centraal Brabant duurt het tot 2.000 of 1.800 voor Christus voordat bronzen voorwerpen zijn gebruikt.

Oude Steentijd

Tijdens de Oude Steentijd gebruiken de mensen ongeslepen stenen gereedschap. Ook beginnen mensen zich tot groepen te vormen. Mensen uit deze periode worden jager-verzamelaars genoemd omdat ze leven van de jacht en van vruchten en groenten die ze in de natuur vinden. Ze maken daarbij gebruik van eenvoudige houten of stenen gebruiksvoorwerpen zoals vuistbijlen en ze bewerken botten om er gebruiksmateriaal van te maken. We vermoeden dat er hier toen ook al een voorloper van de huidige mens rondliep.

Bij het uitgraven van de parkeergarage op het Vonk-en-Vlam-terrein in 's-Hertogenbosch zijn in 2013 sporen van Neanderthalers gevonden.

In 2009 is voor het eerst in Nederland een vrijwel complete schedel van een Neanderthaler boven water gekomen. De Neanderthalers hadden kleinere hersenen dan de moderne mens. Minister Plasterk laat op de foto een kopie van de gevonden schedel zien.

Ook bij een zandafgraving langs de Maas bij Empel en in Schijndel zijn sporen van Neanderthalers gevonden. Omdat het van daaruit slechts één uur lopen is naar Boxtel, vermoeden we dat er hier toen ook al Neanderthalers rondgelopen hebben.

³ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Bronstijd>

In de Oude Steentijd zijn er perioden waarin het hier te koud is om op deze plaats dieren of vruchten te vinden. Die perioden noemen we ijstijden. Door het ontbreken van voedsel verwachten we nergens overblijfselen van mensen te vinden uit deze ijstijden. Ten noorden van Boxtel lag toen een ijspakket, dat Noord-Nederland en Scandinavië bedekte.

Midden Steentijd

De laatste ijstijd eindigt rond 10.000 v Chr. Langzaam komen planten en dieren weer terug in onze streken en na een tijdje komen hier ook weer mensen wonen. Ze leven dan weer van jagen en verzamelen. Van vuursteen beginnen zij nu scherpe pijlen en messen te maken. In Boxtel zijn diverse van die bewerkte pijlen, messen en schrapers gevonden. Veel van deze gevonden voorwerpen liggen thans bij amateurs thuis. In 2008 werden bij de Einsteinstraat vuursteen-scherven gevonden die waarschijnlijk uit de Midden Steentijd stammen. ⁴ In Nijnsel zijn verblijfplaatsen uit de Midden Steentijd ontdekt.

Jonge Steentijd

Heel geleidelijk beginnen de jagers-verzamelaars gewassen te kweken en dieren te houden. Die overgang naar landbouw en veeteelt markeert de overgang van Midden naar Jonge Steentijd. Lange tijd zullen jagers en landbouwers naast elkaar hebben geleefd, maar we veronderstellen dat in onze streken rond 5.000 v Chr. de omslag heeft plaatsgevonden. In 1940 werd tussen Boxtel en Oirschot een lichtbruine vuistbijl gevonden. Ze is moeilijk te dateren, maar is zeer waarschijnlijk in de Midden of Jonge steentijd vervaardigd. Deze steen staat in een vitrine in het gemeentehuis van Oirschot.

Bronstijd

Het volgende tijdvak begint rond 2.000 v Chr. Vanaf die tijd begint de mens bronzen wapens, gereedschap en sieraden te maken. Brons is een mengsel van koper en tin. Deze metalen worden uit verre streken naar hier gebracht. In Boxtel zijn twee bronzen lanspunten gevonden. De eerste werd in 1936 op de heuvel van de St.-Petrusbasiliek gevonden en ligt in het RMO⁵ in Leiden. De tweede werd in 1983 gevonden bij de ingang van de begraafplaats op Munsel. Deze ligt in het Oertijd Museum.

*Twee foto's van de lanspunt van Munsel.
Boven zoals hij gevonden werd.
Onder de gerestaureerde zoals die nu bewaard wordt in het Oertijdmuseum.*

⁴ Rapport door ACVU-HBS: ZAN-239 Boxtel-in Goede Aarde.pdf

⁵ RMO Rijks Museum voor Oudheden

Deze eerste boeren gaan op een vaste plaats naast hun akkertje wonen. Zoals eerder vermeld, is er nog niets van hun huisjes of tenten in Boxtel gevonden. Om te laten zien dat een bepaald terrein eigendom van een bepaalde familie is, worden de overleden vader en moeder in een flinke grafheuvel begraven. Die grafheuvels zijn eeuwen lang bewaard gebleven, terwijl de primitieve tenten of huizen uit deze tijd al na een paar eeuwen helemaal vergaan zijn.

In Zandoerle vlakbij Veldhoven zijn een twintigtal van deze grafheuvels bewaard gebleven. In 2011 is in Boxtel zo'n grafheuvel ontdekt. Hij ligt aan de rand van een ven juist ten oosten van de snelweg A2 in Heult. De grafheuvel mag niet onderzocht worden. Dat kan beter in de verre toekomst worden gedaan. Dan zullen er betere technieken zijn om alle waardevolle informatie uit de grond te halen. In 2013 heeft de eigenaar (Brabant Landschap) de heuvel beschermd met gaas van ijzer en met daaroverheen een extra laag zand.

Voordat deze beschermingsmaatregelen werden getroffen, hebben de archeoloog van de gemeente Eindhoven en de provinciaal archeoloog er een tiental boringen gedaan. Veel heuvels in Heult bestaan uit stuifzand, maar deze grafheuvel blijkt door mensen aangelegd te zijn. Tot meters diep zijn er in de heuvel grijze restanten van heide-planten aangetroffen. De heide-planten zijn inmiddels vergaan, maar in de boorkernen zie je nog duidelijk de grijze sporen van de takjes en wortels van deze planten die in de pluggen zaten.

Deze manier van het aanleggen van grafheuvels zien we niet alleen in Boxtel maar ook op andere plaatsen. Op basis van vergelijkingen, dateren de deskundigen onze Boxtelse grafheuvel tussen 2500 - 1500 v Chr. In de canon van het MUBO-museum staat als datum voor de Boxtelse grafheuvel het jaartal 1800 v Chr. vermeld. Dit is een schatting.

Deze grafheuvel is het vroegste -helaas nog indirecte- bewijs dat er mensen in het gebied dat nu

Boxtel heet, hebben gewoond. Alle andere vondsten kunnen afkomstig zijn zowel van rondtrekkende jagers als van boeren die hier woonden.

In onze zandgrond vergaan botten meestal na 1000 of 2000 jaar. Gelukkig zijn er wel regelmatig urnen met daarin crematieresten gevonden. Want het aardewerk van die urnen gaat heel lang mee. In het Oertijd Museum worden twee urnen bewaard. De ene urn werd langs de Bosscheweg gevonden en de andere in het stuifzand van Selissen. Deze vondstlocatie ligt nu onder het wegdek van een straat met de naam 'Gildenhof'.

Omdat er tot nu toe geen voorwerpen uit de ijzertijd in Boxtel zijn gevonden, begint de volgende basistekst met 'De Romeinse Tijd'.